

Matus Dina

Kategorie: Biografie

Malarka, graficzka, scenografka, projektantka kostiumów teatralnych. Urodzona 26 sierpnia 1899 r. w Białymstoku, córka Józefa Chaima Matusa i Dwojry z domu Kleckiej. Około 1905 r., po śmierci obojga rodziców, wyjechała do Łodzi, gdzie mieszkała z rodziną matki, najpierw (do początku lat 30.) przy ul. Pańskiej 77 (obecnie Żeromskiego), następnie przy Lipowej 20. W 1918 r. po raz pierwszy pokazała swoje prace na dwóch wystawach – wiosennej i zimowej, zorganizowanych w Łodzi przez Stowarzyszenie Artystów i Zwolenników Sztuk Pięknych. Malowała głównie portrety (m.in. Mojżesza Brodersona), pejzaże i martwe natury. W tym czasie pracowała jako nauczycielka rysunku przy łódzkiej Gminie Żydowskiej. W 1919 r. jej nazwisko pojawiło się w kontekście działań awangardowej grupy Jung Idysz. We wrześniu razem z jej członkami reprezentowała łódzkie środowisko artystyczne na I Wystawie Żydowskiego Malarstwa i Rzeźby w Białymstoku. Dwa lata później, w czerwcu 1921 r., zademonstrowała album barwnych linorytów na wystawie sztuki żydowskiej w Warszawie. W tym samym roku ukazał się tomik poezji Rahel Lipstein Zwischen dem Abend- und Morgenrot w opracowaniu plastycznym Matus.

Na początku lat 20. wyjechała na studia do Berlina, gdzie współpracowała jako ilustratorka z wydawnictwem Newa Verlag, projektowała także ubiory dla berlińskich domów krawieckich. Po powrocie do kraju porzuciła malarstwo sztalugowe, by poświęcić się scenografii i tworzeniu kostiumów teatralnych, m.in. w założonym przez Brodersona łódzkim teatrze rewijowym Ararat. Pod koniec lat 20. razem ze Szlomo Blumem projektowała dekoracje m.in. do programów Nisym min haszomajim (Cuda z niebios, 1927), Salem-Alejkum (1928), Melawe-Malke (Odprowadzając królową, 1928); Hotel „Terkalja” (1928) i Endlech (Nareszcie, 1929). W Simches baj Jidn (U Żydów wesoło, 1932) „ciepły koloryt bogato barwnych dekoracji świetnej Matusówny” stworzył spektakl „nieprzeciętnej miary”. Oprawa plastyczna M’lacht fun der welt (Wszyscy ze świata się śmieją została określona jako „efektowna” i „wysoceartystyczna”, pozytywne recenzje zebrały też dekoracje do

Fajgen in der luft (Ptaki w przestworzach, 1932). W 1934 r. ponownie współpracowała z Araratem – przy spektaklu L'kowed dem Heilign Bim-Bom (Ku czci Świętego Bim Bom). Na początku lat 30. zaangażowała się w działania Hebrajskiego Studia Dramatycznego utworzonego przy łódzkim oddziale WIZO (Women's International Zionist Organization), projektując scenografię i kostiumy do przedstawień Szoftim (Sędziowie) i Teatron haplaim (Teatr cudowności, 1931). Współpracowała także z teatrami w Warszawie, Azazelem i eksperymentalnym studium Ireny Solskiej na Żoliborzu. Scenografia i kostiumy Matus pojawiły się w dwóch spektaklach przygotowanych przez Jung Teater Michała Weicherta: Trupe Tanencap (Grupa Tanencapa, 1933) i Symche Płachte (1935). W sezonie 1935/1936 artystka stworzyła kostiumy do sceny Krawiec James Nadelknopf z tekstem Juliana Tuwima, wystawianej w ramach programu Pod włos w Cyruliku Warszawskim – popularnym kabarecie, kierowanym przez Fryderyka Jarossy'ego.

Od 1931 r. mieszkała w Warszawie przy ul. Nowiniarskiej 2. Po powrocie do Łodzi tuż przed wybuchem II wojny światowej pracowała w fabryce wyrobów dzianych dla dzieci, projektując wzory i wykonując hafty.

W czasie II wojny światowej uwięziona w łódzkim getcie. Zameldowana przy ul. Rybnej 2/4, m. 3, razem z ciotkami Reginą Klecką i Frajdą Bezdeżską, wujem Zalmanem Kleckim i kuzynką Anną Nachumow. Wiosną 1940 r. zatrudniona w przedszkolu nr 2 przy Zgierskiej 34, od jesieni na etacie nauczycielki arytmetyki, jidysz i rysunku w szkole (vide [Wydzia? Szkolny](#)) nr 19a przy Franciszkańskiej 21. Po zamknięciu szkół przeniesiona do [Wydzia?u Bielizny i Ubra?](#) (vide).

W lutym 1941 r. stworzyła dekoracje do wystawianej w getcie rewii (vide) Di goldene pawe (Złoty paw). Brak informacji na temat późniejszych losów Matus. Według relacji [Eliasa Tabaksblata](#) (vide) zginęła w 1944 r. w KL Auschwitz (vide), dokąd została deportowana w czasie likwidacji getta (vide).

Irmina Gadowska

Źródła

APŁ, AmŁ, 24783, Wydział Ewidencji Ludności; ibid. Spis ludności Łodzi, k. 271; APŁ, AmŁ, 26526, Dokumenty do rejestru miasta Łodzi, litera M, Komisariat VII, nr 15 439; APŁ, /202, Podania o pracę, k. 40–41, k. 286; ; ibid., 278/1680, Lista wypłat pracowników Wydziału Szkolnego i nauczycieli; AYV, RG O.3/1315, Eljasz Tabaksblat, Dzieje szkolnictwa żydowskiego pod okupacją niemiecką 8 IX 1939 – 28 VIII 1944; [M. Broderson], Żydowski teatr artystyczny „Ararat”, „Nasz Przegląd” 1928, nr 36; ; M.B. Z teatru „Ararat”, „Ilustrowana Republika” 1928, nr 249; Inauguracyjna premiera „Araratu”, „Głos Polski” 1929, nr 317; Hebrajskie studio dramatyczne, „Głos Poranny” 1931, nr 37; St.G., Występy hebrajskiego studia dramatycznego, „Głos Poranny” 1931, nr 41; Di hebrajsze studio baj „WIZO”, „Illustrierter Pojliszer Manczester” 1931, nr 2; I. Gadowska, Warunki działalności plastycznej artystów w getcie łódzkim 1940–1944 w świetle źródeł: dokumentacji administracyjnej, wspomnień i relacji świadków, „Zagłada Żydów. Studia i materiały” 2020, nr 16; Gel, „Ptaki w przestworzach” w Araracie, „Głos Poranny” 1932, nr 108; „Głos Poranny” 1934, nr 240 [ogłoszenie o występie teatru Ararat]; R. Lipstein, D. Matus, Zwischen dem Abend- und Morgenrot, Łódź: Achrid, 1921; J. Malinowski, Grupa „Jung Idysz” i żydowskie środowisko „Nowej Sztuki” w Polsce 1918–1923, Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 1987; idem, Malarstwo i rzeźba Żydów polskich w XIX i XX wieku (do 1939 roku), Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000; W. Mermelstein, Żydowski teatr młodych, „Kurier Wileński” 1936, nr 103; I. Powalska, Wokół „Tańczącego Ognia”. Kobiety artystki w grupie Jung Idysz, „Pamiętnik Sztuk Pięknych” 2018, nr 13; J. Sandel, Umgekumene jidisze kinstler, Warsze: Idisz Buch, 1957; Sge, Premiery teatralne. Jubileuszowy program Araratu, „Głos Poranny” 1932, nr 69; Symche Płachte artystyczną sensacją Warszawy, „Nasz Przegląd” 1935, nr 369; Teatr „Ararat”, „Głos Poranny” 1932, nr 38; M. Weichert, Zichrojnes, t. 2: Warsze, Tel Awiw 1961; Z. Zylbercweig, Leksikon fun Jidiszn teater, t. 5, Mexico 1967, kol. 4332.

Tagi

kobiety życie kulturalne

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 22-09-2025